

NIEUWSBRIEF PADDESTOELLENWERK GROEP DRENTHE

NUMMER 8

JULI 2007

**Redactie: Eef Arnolds &
Bernhard de Vries**

**Adres redactie en secretariaat:
Bernhard de Vries
Roerdomplaan 222
7905 EL Hoogeveen**

INHOUD

2006: December paddenstoelenmaand!	2
Activiteiten van de PWD in 2007	3
Excursies	3
Overige bijeenkomsten van de PWD	4
Waar blijven mijn gegevens? – Roeland Enzlin	5
Een grote sprong voorwaarts – Eef Arnolds en Roeland Enzlin	7
Probeer korstjes eens met kleur! Deel 1: blauw, paars, rood en roze – Bernhard de Vries	17
De excursies van de PWD in 2006 – Eef Arnolds, Rob Chrispijn, Cees Koelewijn, Klaas van der Veen en Bernhard de Vries	19
Wat doet de paddenstoelenwerkgroep?	28
De nieuwsbrief	28

2006: DECEMBER PADDENSTOELLENMAAND!

We hadden het voorwoord van de vorige nieuwsbrief hier bijna kunnen kopiëren. Ook de zomer en herfst van 2006 behoorden tot de warmste van de laatste eeuwen en de neerslaghoeveelheden waren opnieuw grillig verdeeld. De recordwarme en zeer droge julimaand leverde veel puffend vakantieplezier op, maar nauwelijks paddenstoelen. In augustus kwam het water met bakken uit de hemel vallen en vooral in de wegbermen verschenen boleten, stekelzwammen en andere zomersoorten in zulke hoeveelheden dat alle media er aandacht aan schonken. We maakte ons al op voor een mycologische topherfst, maar september werd een gortdroge zomermaand en de paddenstoelenpracht verdween als sneeuw voor de zon. Pas half oktober was er een opleving te bespeuren en werden onze excursies weer echt de moeite waard. Gewoonlijk eindigt het mycologische seizoen eind november, maar vorig jaar begonnen veel soorten toen pas aan een inhaalmanoeuvre. Daardoor werd december voor het eerst een volwaardige paddenstoelenmaand, waarbij excursies soms meer dan 200 soorten opleverden! Zelfs in januari was er nog een en ander te vinden.

Door het ongekend lange seizoen had de septemberdip geen effect op het aantal verzamelde gegevens. In totaal werden in 2006 ruim 30.000 nieuwe data aan het provinciale bestand toegevoegd. Hiervan zijn er circa 3700 afkomstig van PWD excursies, de rest van individuele waarnemers of lokale groepjes.

Het is wel duidelijk dat het warmer worden van ons klimaat grote invloed heeft op het fructificatiepatroon van paddenstoelen, maar effecten op de soortensamenstelling zijn veel minder duidelijk. Anders dan bij vaatplanten, insecten en zeedieren is er van invasies van zuidelijke soorten nauwelijks sprake. Wellicht is het zich snel uitbreidende Plooiwaaier (*Plicaturopsis crispa*) een uitzondering op de regel en een voorbode van grotere veranderingen.

Zoals gebruikelijk bevat deze nieuwsbrief weer een uitgebreid excursieprogramma en een boeiende terugblik op de excursies van vorig jaar. Verder staat de inhoud vooral in het teken van de voortgang van de Drentse kartering. Roeland Enzlin doet eerst uit de doeken wat er eigenlijk met de door ons verzamelde gegevens gebeurt. Vervolgens presenteren Eef en Roeland geactualiseerde kaartjes over verwachte en vastgestelde soortenaantallen in km-hokken onder de suggestieve titel: 'Een grote sprong voorwaarts'. Hierin zijn voor het eerst ook enkele verspreidingskaartjes van gewone soorten opgenomen, mede om u aan te moedigen de lacunes daarin op te vullen. Bernhard de Vries presenteert het eerste deel van een verhaal over herkenning van zijn favorieten, de korstzwammen, in het veld. De vaste rubriek over paddenstoelenbeheer moest deze keer wegens plaatsgebrek vervallen, evenals illustraties.

Eef Arnolds en Bernhard de Vries

ACTIVITEITEN VAN DE PWD IN 2007

EXCURSIES

Voor alle excursies van de PWD verzamelen we **om tien uur** op het aangegeven punt. De excursies duren meestal tot in de middag. Voor informatie kunt u bellen met de excursieleider. Een uur voor en tijdens de excursies zijn de meeste excursieleiders ook mobiel bereikbaar (zie hieronder). Bij ongunstige omstandigheden, zoals langdurige droogte, kan een excursie worden afgelast.

Tijdens de excursies voeren we zo veel mogelijk karteringswerk uit. Er is ook aandacht zijn voor instructie van beginners. Goed schoeisel en wat proviand wordt aanbevolen. De meeste excursies zijn op maandag, enkele op zondag en de laatste op zaterdag. Uit oogpunt van milieuzorg en kostenbesparing wordt gecombineerd reizen naar de excursies aanbevolen.

Telefoonnummers en mailadressen excursieleiders:

Eef Arnolds	0593-523645	06-27340356	eefarnolds@hetnet.nl
Rob Chrispijn	0521-381934	06-43506780	rob.chrispijn@hetnet.nl
Roeland Enzlin	0592-243231	----	enz@kpnplanet.nl
Cees Koelewijn	050-5010740	06-29510222	ceesjannie@hetnet.nl
Bernhard de Vries	0528-265234	06-55812374	elbern@planet.nl

Maandag 20 aug. Bossen bij Hollandscheveld. Verzamelen bij de oude kerk in Hollandscheveld (coörd. 232,9-524,9). Leiding: Bernhard de Vries

Maandag 27 aug. Boswachterij Sleenerzand. Verzamelen bij het oude kerkje van Zweeloo (coörd. 245,9-534,8). Leiding: Eef Arnolds

Maandag 3 sept. Bossen van Berkenheuvel. Verzamelen in Diever bij de zijweg naar Zorgvlied (coörd. 217,8-541,5). Leiding: Rob Chrispijn

Zondag 9 sept. Landgoed ter Borgh, Evertsbos. Verzamelen bij het kerkje van Anloo. Leiding: Roeland Enzlin

Maandag 17 sept. Omgeving Peizerwold. Verzamelen bij de kerk van Peize. Leiding: Cees Koelewijn

Maandag 24 sept. Omgeving Havelte. Verzamelen bij de kerk van Havelte (coörd. 213,0-532,3). Leiding: Rob Chrispijn

Zondag 30 sept. Boswachterij Grollo. Verzamelen in Elp bij pannekoekenrestaurant "De Stroohoed" aan de N374 (Westerbork-Schoonloo). Leiding: Eef Arnolds

Maandag 8 okt. Omgeving Bloemberg. Verzamelen bij het oude kerkje van Zuidwolde (coörd. 225,4-521,2). Leiding: Bernhard de Vries

Maandag 15 okt. Boswachterij Drouwenerveld. Verzamelen bij het kerkje in Grolloo. Leiding: Cees Koelewijn

Maandag 22 okt. Omgeving Westdorp. Verzamelen in Schoonloo aan de oostkant van de kruising van de N374 en N 376 (coörd. 243,3-547,2). Leiding: Roeland Enzlin

Maandag 29 okt. Omgeving Zwinderen. Verzamelen bij de brug over de Verlengde Hoogeveensche Vaart in Zwinderen (coörd. 242,1-527,4).
Leiding: Bernhard de Vries

Maandag 5 nov. Boswachterij Dwingeloo; omgeving Modderveen. Verzamelen bij de kerk in Dwingeloo (coörd. 220,9-539,0). Leiding: Rob Chrispijn.

Zondag 11 nov. Bermen en bosjes omgeving Erica. Verzamelen bij de RK kerk in Erica (coörd. 259,3-526,5). Leiding: Eef Arnolds.

Maandag 19 nov. Heuvingerzand bij Hooghalen. Verzamelen bij restaurant Napoleon bij de rotonde in Hooghalen (coörd. 232,7-548,6). Leiding: Cees Koelewijn

Zaterdag 24 nov. Bossen bij Witteveen. Verzamelen in Witteveen bij de zijweg naar Aalden (coörd. 240,8-537,1). Leiding: Roeland Enzlin. Na afloop gaan we ter afsluiting van het veldseizoen gezamenlijk soep eten.

OVERIGE BIJEENKOMSTEN VAN DE PWD

De bijeenkomsten worden gehouden in de werkruimte van Eef Arnolds, Holthe 21, Beilen. de werkgroepavonden zijn bedoeld voor het gezamenlijk bekijken en determineren van vers materiaal. Iedere keer zal speciale aandacht worden besteed aan een groep paddestoelen, maar ander materiaal is ook welkom.

Dinsdag 25 september 19.30 u. Werkgroepavond met speciale aandacht voor boleten.

Dinsdag 16 oktober 19.30 u. Werkgroepavond met speciale aandacht voor gordijnzwammen.

Maandag 12 november 19.30 u. Werkgroepavond met speciale aandacht voor buisjeszwammen (Polyporen).

De **Drentse Zwamdag** wordt dit keer niet gehouden in november, maar in februari 2008. We gaan dan niet op excursie en hebben dus meer tijd voor voordrachten, onderlinge contacten en hapjes en drankjes. Bovendien zijn de gegevens van 2007 dan beter uitgewerkt voor een presentatie.

ZATERDAG 2 FEBRUARI 2008 10 TOT 16 uur. DRENTSE ZWAMDAG

Voorlopig programma:

Roeland Enzlin: Vorderingen bij de Drentse paddenstoelenkartering

Eef Arnolds: Verspreidingspatronen van paddenstoelen in Drenthe

Bernhard de Vries en Klaas van der Veen: Macroscopische kenmerken van korstjes

Cees Koelewijn: Een mycologische quiz

Foto's en mededelingen van werkgroepleden, bijvoorbeeld foto's van bijzondere soorten en probleemgevallen. Bijdragen graag voor 26 januari melden bij Eef Arnolds

WAAR BLIJVEN MIJN GEGEVENS ???

Roeland Enzlin

Geregeld krijg ik vragen en opmerkingen over het feit dat op kaartjes gepresenteerde gegevens niet zouden kloppen. Iemand signaleert bijvoorbeeld ontbrekende stippen op soortenkaartjes of het aantal soorten in een kilometerhok blijkt opeens lager dan tijdens één excursie is gevonden. Je zou dan kunnen gaan twijfelen of het wel nut heeft om zoveel tijd te besteden aan het noteren of invoeren van gegevens als later lijkt dat er 'niks' van klopt.

Bij nader onderzoek blijken er verschillende oorzaken te bestaan waardoor sommige in de Nieuwsbrief of elders gepresenteerde gegevens niet lijken te kloppen: (1) Soms blijken waarnemingen helemaal niet doorgegeven te zijn en dan is er werk aan de winkel voor de waarnemer; (2) Soms zijn de waarnemingen nog in behandeling (zie verderop); (3) Soms ontbreken gegevens ten gevolge van fouten zoals een verkeerde opgave van de coördinaten van een kilometerhok of, (4) veel erger maar zeldzaam, gegevens zijn ergens onderweg echt zoek geraakt.

Schaduwbestand versus Moederbestand

Voordat ik verder ga, moet eerst onderscheid gemaakt worden tussen het officiële 'Moederbestand' van de Nederlandse Mycologische Vereniging en het 'Schaduwbestand' dat door mij beheerd wordt. Het Moederbestand van alle Nederlandse verspreidingsgegevens wordt beheerd door de bestandsbeheerder Ad van den Berg, bijgestaan door een kerngroep van de Werkgroep Paddenstoelenkartering.

Het Schaduwbestand kun je zien als een werkbestand ten behoeve van het Drentse Karteringsproject. Het is vooral gericht op snelle verwerking van een aantal basisgegevens en soortenlijsten die noodzakelijk zijn voor, bijvoorbeeld, het opstellen van een nieuw excursieprogramma, overzichtskaartjes of de 'hoe-ver-zijn-we-kaartjes' die elders in deze nieuwsbrief te vinden zijn. Eventuele problemen die vertraging opleveren worden daarbij genegeerd (zie hieronder). Daarmee worden de aangeleverde gegevens, in tegenstelling tot de gegevensstroom via het Moederbestand, direct beschikbaar gemaakt. Dit levert een enorme tijdswinst op. Met het Schaduwbestand kunnen we veel sneller onze inventarisatie-inspanningen aanpassen aan bijvoorbeeld wijzigingen in het aantal paddestoelsoorten per kilometerhok. Daardoor komt het voor dat de landelijk gepresenteerde gegevens niet altijd overeenkomen met de door ons gepresenteerde gegevens.

In behandeling

Veel mensen realiseren zich niet hoe de gegevensverwerking bij de paddenstoelenkartering precies in z'n werk gaat. Vandaar enige toelichting over drie mogelijke routes.

De officiële route: De gegevens worden door de waarnemers ingevuld op streeplijsten of, in toenemende mate, zelf ingevoerd met het programma STIPT en deze gaan, voor Drenthe, naar Bernhard de Vries. Als districtscoördinator controleert hij de lijsten of bestanden en vraagt eventueel extra informatie op over bepaalde soorten of over ontbrekende of onduidelijke gegevens. De streeplijsten worden eens in de zoveel tijd doorgestuurd naar één van de invoerders van de NMV. Zij digitaliseren de gegevens en dat kan een half jaar of langer duren. Deze stap vervalt wanneer de gegevens via STIPT worden aangeleverd. Daarna gaan een groot aantal gedigitaliseerde gegevens in één bestandspakket naar Ad van den Berg. Hij voert een serie controles en aanpassingen uit. In bijna elk bestandspakket zitten één of (vaker) meerdere probleempunten die eerst opgelost moeten worden (zie hieronder), voordat het complete (!) bestandspakket toegevoegd kan worden aan het Moederbestand. Pas daarna zijn ze toegankelijk voor gebruikers zoals onze werkgroep. We zijn dan één tot twee jaar verder!!! Probleempunten die eerst opgelost moet worden, kunnen bijvoorbeeld zijn:

- Veranderde taxonomische inzichten waardoor soortomgrenzingen in bepaalde groepen veranderen, eventueel gekoppeld aan naamswijzigingen. Een, inmiddels opgelost, probleem in het afgelopen jaar was bijvoorbeeld de nieuwe indeling van de Roodsteelfluweelboleten met tot dusver onbekende, maar algemene soorten als *Boletus communis* en *B. cisalpinus*.
- Nieuwe soorten zonder codenummer. Drentse voorbeelden van recent ontdekte soorten zijn *Cortinarius diasemospermus* en *Tricholoma pseudonictitans*. In deze gevallen moet herbariummateriaal eerst gecontroleerd worden door een specialist. Hierin was een grote achterstand ontstaan, maar die wordt momenteel weggewerkt. Daarna krijgt de soort een codenummer en kan het bestand met de nieuwe soort worden ingevoerd.
- Ontbreken van bewijscollecties. Kritische soorten (in het Overzicht met *) dienen vergezeld te gaan met een bewijscollectie of minstens een opmerking over de betrouwbaarheid van de waarneming, bijvoorbeeld omdat een soort gecontroleerd is door een specialist of reeds eerder bekend was uit dat gebied.

De officieuze route: Deze gaat in grote lijnen hetzelfde, maar er zijn twee verschillen die handig zijn voor het bijhouden van het werkbestand. Het eerste verschil is dat in overleg met Bernhard de gegevens die enkele mensen aan mij verstrekken na controle en digitalisering rechtstreeks doorgaan naar Ad zonder tussenkomst van de districtscoördinator en één van de invoerders. Dit scheelt maximaal een half jaar in tijd. Vervolgens doorlopen de gegevens bij Ad dezelfde controles als hierboven beschreven, dus ook met de eventuele probleempunten.

Het tweede verschil is dat ik tegenwoordig een kopie ontvang van de gedigitaliseerde gegevens die naar Ad gestuurd worden (of achterhoud als ik ze zelf ingevoerd heb). Deze kopiebestanden kan ik in enkele minuten toevoegen aan het Schaduwbestand, zodat de gegevens voor ons beschikbaar zijn. Daarbij worden probleempunten genegeerd. Er kunnen dus kleine verschillen optreden met de uiteindelijke invoer, maar voor het gebruik van ons werkbestand maakt dat niet uit.

De shortcut: Zodra iemand ergens geweest is, krijg ik een mailtje of telefoontje welk kilometerhok bezocht is en het aantal aangetroffen soorten. Ik verander dat vervolgens in het bestand dat als basis dient voor urgentiekaartjes (aantal soorten per km-hok). Vaak is dat nog dezelfde dag! Deze methode is voor ons praktisch en werkt accuraat, maar er kleven ook bezwaren aan. Eén van de belangrijkste is dat je zeker moet weten dat de gegevens ook daadwerkelijk verwerkt en ingevoerd zullen worden, zodat ik niet achteraf tot de slotsom kom: “Er staan 110 soorten voor dat km-hok, maar er is geen lijst van bekend!” Of dat een karteerder constateert: “Ik heb een lijst met 110 soorten en op het kaartje staat 0!”.

Ook is het niet altijd mogelijk om op grond van op deze manier geleverde gegevens het aantal soorten in een km-hok voldoende nauwkeurig te schatten, namelijk in veel gevallen als er al waarnemingen uit dat hok bekend zijn. Een voorbeeld: Voor een hok met een verwachting van 50 soorten zijn al 35 soorten bekend. Er komt een melding van nog eens 30 soorten. Het is dan niet vast te stellen of dat 30 eerder waargenomen soorten of 30 nieuwe, dus ook niet of het hok nu de grens van 50 gepasseerd is. Dan moeten de gegevens eerst zijn ingevoerd in het moederbestand of ik moet langs een andere weg alle originele lijsten hebben en die met elkaar vergelijken, voordat ik het aantal bekende soorten voor dat hok kan bepalen. Gelukkig is deze laatste stap bijna geautomatiseerd.

De informatie op soortniveau, en dus ook in verspreidingskaartjes, kan ook pas worden geactualiseerd na invoer van de gegevens in het moederbestand. Ik kan dus geen up-to-date soortenkaartjes maken. Tja, en als je dan wel een kaartje maakt dan

Klagen?.... Graag!

Je ziet al wel, legio punten waar iets fout kan gaan. Gelukkig zijn de meeste geconstateerde 'fouten' geen echte onjuistheden, maar worden ze veroorzaakt door de lange periode tussen waarneming en opname in het moederbestand. Die gegevens zitten nog in de pijplijn. Ook andere 'foutjes' kunnen meestal weer worden opgelost.

Mag je nu nog wel bij mij je beklag doen over niet kloppende of ontbrekende gegevens? Ja, graag zelfs! Het invoeren en beheren van de gegevens is een tamelijk complexe en tijdrovende bezigheid en foutjes worden zo gemaakt. Alleen wanneer iedereen scherp blijft, kunnen we die tot een minimum beperken.

EEN GROTE SPRONG VOORWAARTS **Eef Arnolds en Roeland Enzlin**

In de vorige nieuwsbrief hebben we voor het eerst een kwantitatief overzicht kunnen geven van de stand van zaken van de Drentse paddenstoelenkartering. De meeste gegevens van 2006 zijn inmiddels gedigitaliseerd (met dank aan Grieta Fransen (Maassluis), Roeland en Bernhard) en aan het provinciale 'schaduw'bestand (zie vorige bijdrage) toegevoegd. Daardoor is het mogelijk om in dit artikel de voortgang in 2006 vrij nauwkeurig weer te geven. Niet helemaal nauwkeurig, want sommige gegevens van vorig jaar zijn door tijdgebrek nog niet ingevoerd, o.a. waarnemingen van de paddenstoelenwerkgroep IVN Roden.

De Drentse methodiek van paddenstoelenkartering is vorig jaar in Coolia, het tijdschrift van de Nederlandse Mycologische Vereniging, ook aan een groter publiek gepresenteerd (Arnolds & Enzlin, 2006). Dit heeft binnen de vereniging tot enige discussie geleid (Dam, 2006; Arnolds & Enzlin, 2007) en tot navolging, onder andere op de Veluwe en in Brabant. Voor wie zich in de achtergronden van de Drentse paddenstoelenkartering wil verdiepen, is het nalezen van de genoemde artikelen de moeite waard.

Aantallen soorten per kilometerhok

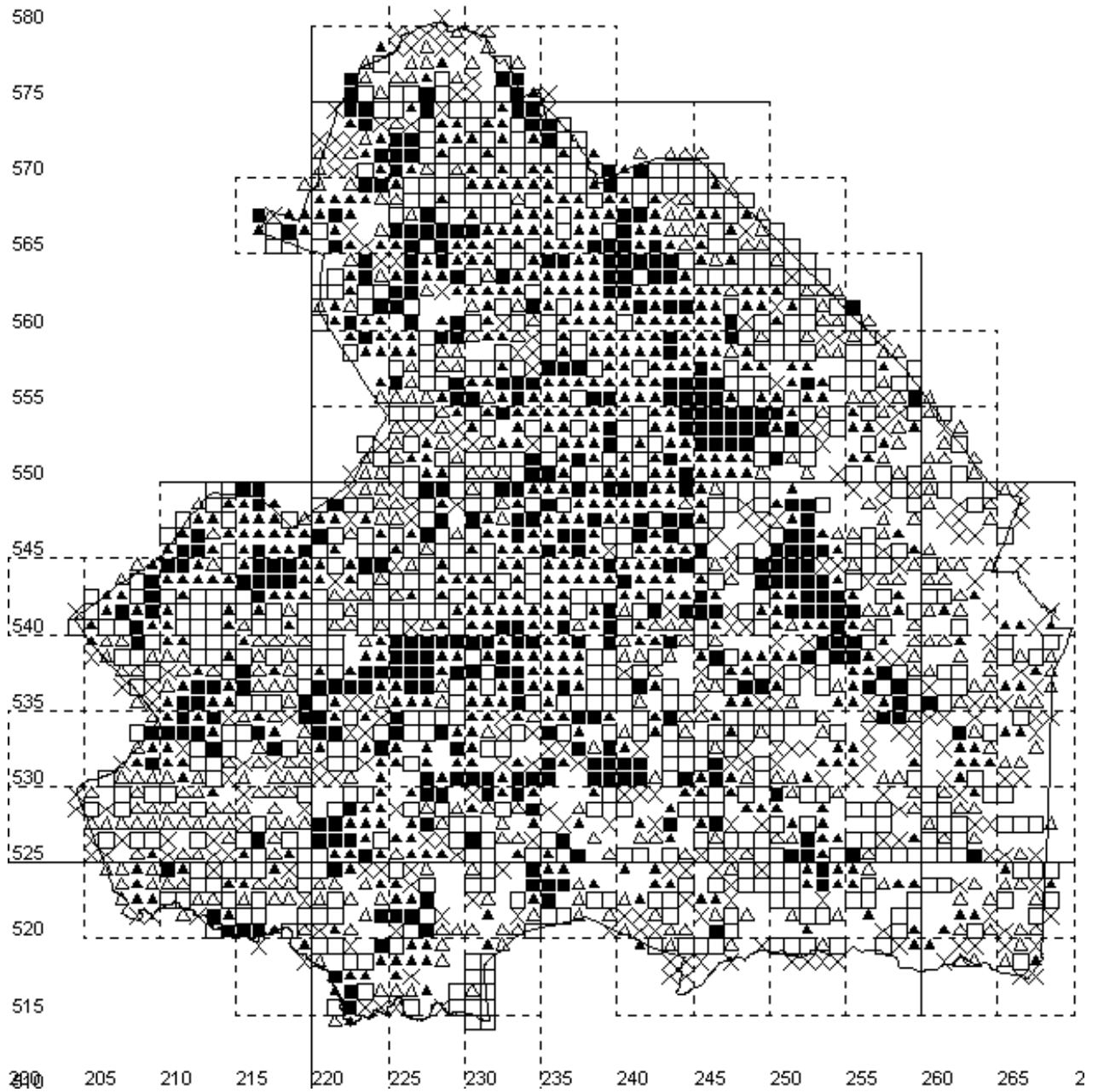
Traditiegetrouw wordt hierbij een kaartje van het **aantal soorten per kilometerhok** (in klassen) afgedrukt (figuur 1), zoals eerder gepresenteerd in o.a. Nieuwsbrief no. 5 (2004) en 7 (2006). We zien dat ten opzichte van eerdere kaartjes het aantal hokken met meer dan 50 soorten vorig jaar opvallend is toegenomen, vooral in het midden en noordoosten van Drenthe. De cijfers in tabel 1 zijn wellicht nog overtuigender. In 2005 moest nog een meerderheid van de km-hokken (57%) het met minder dan 26 soorten doen. Nu is dat percentage gedaald tot 38 en zit een ruime meerderheid boven die grens. Het aantal hokken met nul soorten is in één jaar zelfs gehalveerd. De titel van dit artikel vat dit resultaat kernachtig samen: een grote sprong voorwaarts!

Tabel 1.

Aantal hokken in Drenthe behorende tot zes klassen van aantallen soorten paddenstoelen.

Klasse met aantal soorten	2003	2004	2005	2006	% hokken 2005	
					2005	2006
0	1093	971	719	385	25	13
1-10	550	541	414	285	15	10
11-25	387	422	470	436	17	15
26-50	330	372	489	654	17	23
51-100	285	330	479	699	17	25
>100	196	206	270	384	10	13

Figuur 1. Aantal soorten paddestoelen per km-hok in Drenthe
 Stand van zaken 1 juni 2007

- × 1 – 10 soorten
- △ 11 – 25 soorten
- 26 – 50 soorten
- ▲ 51 – 100 soorten
- meer dan 100 soorten

In het voorwoord van deze nieuwsbrief vermeldden we al dat in 2006 meer dan 30.000 meldingen aan het bestand zijn toegevoegd, een groots resultaat voor zo'n kleine werkgroep. Daarom alle waarnemers: hulde! Heel precieze lezertjes zullen misschien opmerken dat het aantal km-hokken in Drenthe in 2006 gestegen is van 2841 naar 2843. Dat is eigenlijk onmogelijk, want Drenthe groeit niet. Grenshokken met een uiterst klein stukje Drenthe (minder dan 1%) werden bij voorbaat uit de berekeningen weggelaten, maar Anneke en Eef slaagden er in om in twee smalle strookjes Drenthe langs het Schoonebekerdiep toch enkele soorten te vinden, reden waarom deze twee hokken alsnog aan het bestand zijn toegevoegd.

Op het kaartje komen de contouren van de grotere boswachterijen duidelijk naar voren door concentraties van hokken met meer dan 100 soorten. Dit patroon is nog geprononceerder in de hierna volgende verwachtingenkaart.

Verwachtingen

Ook in deze nieuwsbrief drukken we weer een verwachtingenkaart af (Figuur 2), gebaseerd op minimaal te verwachten soortenaantallen in ieder km-hok tijdens één goed bezoek. Een soort streefbeeld dus. Voor de achtergronden van deze werkwijze verwijzen we naar de nieuwsbrief van 2006 en naar eerder genoemd Coolia artikel (Arnolds & Enzlin, 2006), waarin nog uitgebreider op deze zaak wordt ingegaan. Het spreekt voor zich dat de kaart nauwelijks veranderd is ten opzichte vorig jaar. Er zijn alleen enkele foutjes verbeterd.

Een samenvatting van de aantallen te verwachten soorten wordt gegeven in tabel 2. Door het toevoegen van de twee eerder genoemde hokken langs het Schoonebekerdiep is het aantal hokken met de verwachting 1-10 soorten gestegen van 5 naar 7.

Tabel 2.

Aantal hokken in Drenthe met te verwachten soortenaantallen paddenstoelen in zes klassen.

Klasse met aantal soorten	Aantal kilometerhokken	%
0	1	0
1-10	7	0
11-25	293	10
26-50	1094	39
51-100	980	35
>100	468	16

Maken we de verwachtingen waar?

In de representativiteitskaart (Fig. 3) komt tot uiting in hoeverre km-hokken nu aan onze verwachtingen voldoen. Het is de belangrijkste kaart om het veldwerk te evalueren en om prioriteiten te stellen voor toekomstige terreinbezoeken. Op deze kaart komt de 'grote sprong voorwaarts' in 2006 het beste tot uiting. De resultaten zijn wederom samengevat in een tabelletje (Tabel 3). Bijna te mooi om waar te zijn dat in één jaar het aantal goed onderzochte hokken praktisch is verdubbeld! Logischerwijs is anderzijds het aantal matig tot slecht onderzochte hokken bijna gehalveerd.

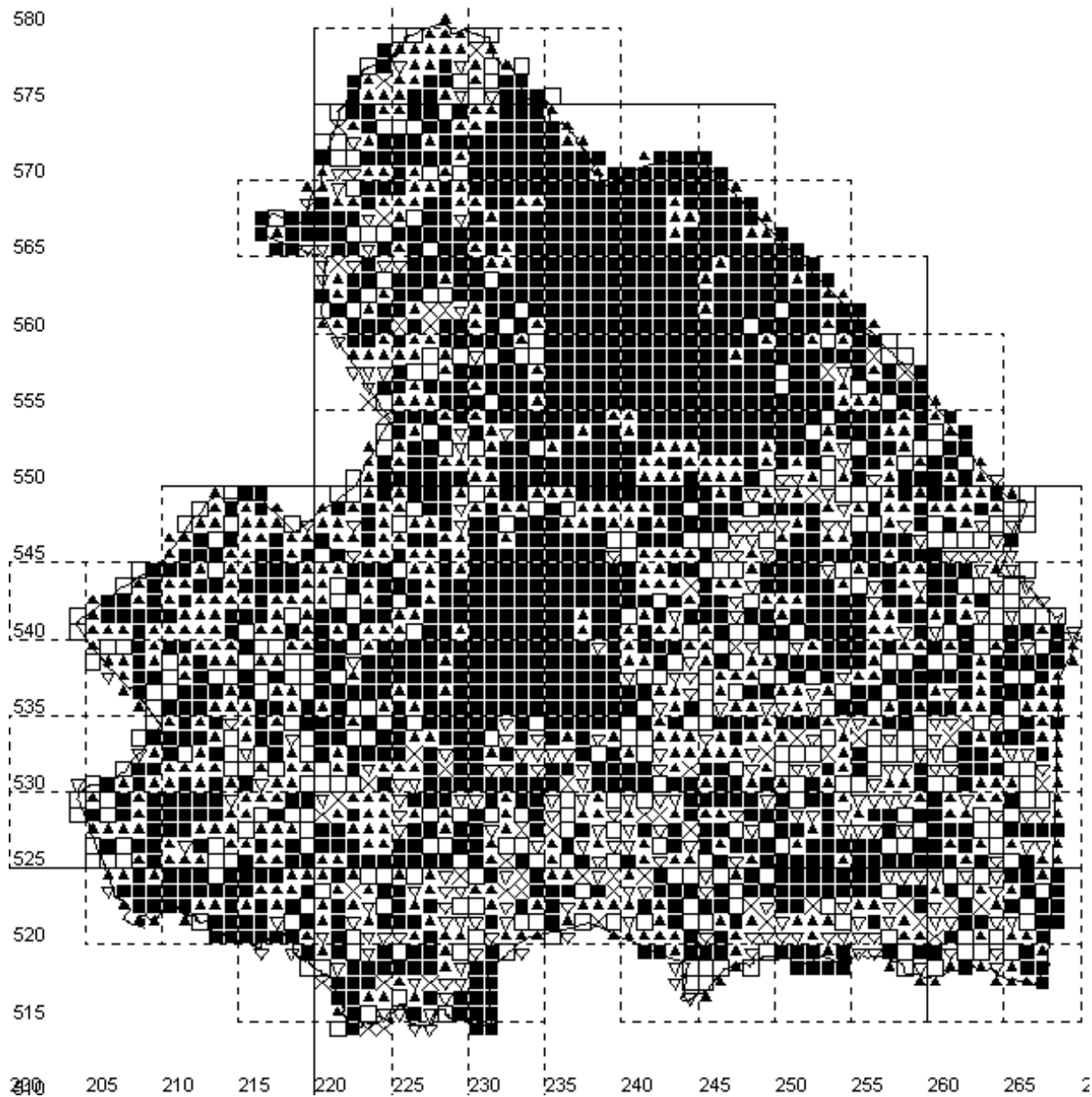
Deze ontwikkeling doet zich niet gelijkmatig in de provincie voor. Dat blijkt ook uit samenvattende kaartbeelden op basis van uurhokken (Fig. 4). In het noordoostelijke deel voldoen vrijwel alle hokken al aan de gestelde verwachtingen. Hier hebben met name Anneke Palthe en Roeland Enzlin hun sporen verdiend. Vooral dankzij de wekelijkse excursies van Cees Koelewijn en de zijnen is ook het noordwesten nu veel beter bekend. De situatie is daar gunstiger dan de kaart weergeeft omdat veel waarnemingen nog moeten worden ingevoerd. Het 'neusje' van Drenthe bij Een wordt hier bijvoorbeeld nog als slecht onderzocht aangegeven, maar een gedenkwaardige excursie van IVN paddenstoelen-werkgroep Roden op 1 december met ruim 250 soorten heeft die achterstand al drastisch verkleind.

Figuur 2. Verwachtingskaart. Verwacht aantal soorten paddestoelen per km-hok in Drenthe bij eenmalige inventarisatie in hoofdseizoen.

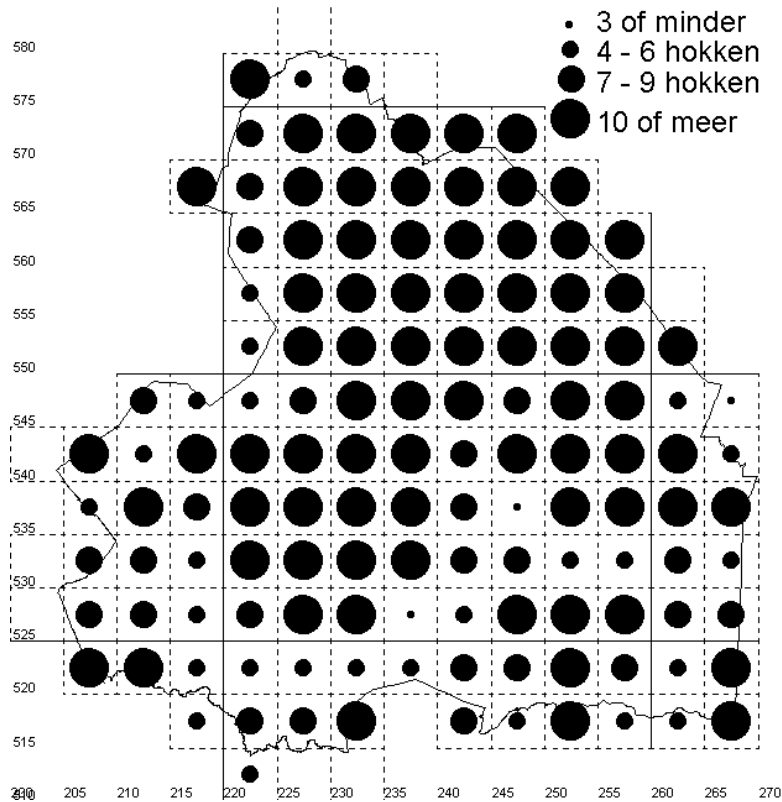
- × 1 – 10 soorten
- △ 11 – 25 soorten
- 26 – 50 soorten
- ▲ 51 – 100 soorten
- meer dan 100 soorten

Figuur 3. Representativiteitskaart. Verschil tussen het aantal verwachte en gevonden aantal soorten paddestoelen per km-hok in Drenthe
 Stand van zaken per 1 juni 2007

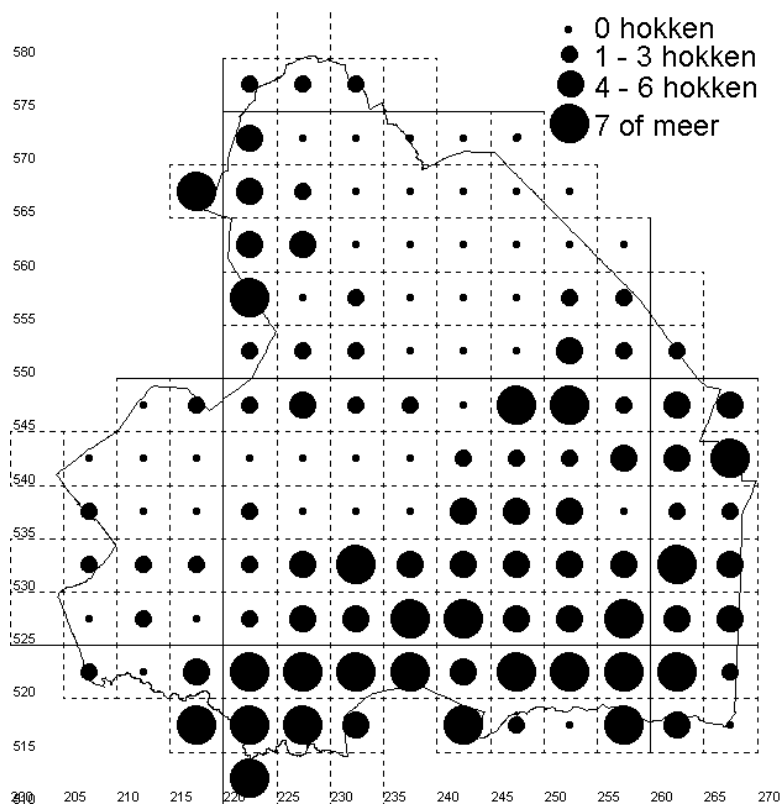

- × 4 lager dan verwachting
- ▽ 3 lager dan verwachting
- 2 lager dan verwachting
- ▲ 1 lager dan verwachting
- volgens verwachting of meer dan verwachting

Figuur 4A. Aantallen goed of uitstekend onderzochte km-hokken per uurhok

Figuur 4B. Aantallen onvoldoende tot slecht onderzochte km-hokken per uurhok

Ook de omstreken van Beilen zijn op de representativiteitskaart behoorlijk zwart geworden. Het is duidelijk dat Eef Arnolds hier vaak de hand in heeft gehad. Een paar jaar geleden was het westen van Drenthe dankzij Rob Chrispijn het best bekende deel van de provincie, maar dat is nu verleden tijd. Er tekent zich in toenemende mate een tweedeling af, die ook op wereldschaal herkenbaar is (maar dat terzijde): het rijke noorden tegenover het arme zuiden. Nu maar hopen dat die noordelijke actievelingen bereid zijn om dit jaar wat meer kilometers te maken om zo ook de ommelanden van Meppel, Coevorden en Emmen op de kaart te zetten!

Tabel 3.

Verschillen tussen aantallen verwachte en gevonden soorten paddenstoelen in Drentse kilometerhokken in de periode 2003-2006.

Representativiteit	Aantal klassen verschil	2005	2006	%2005	%2006
Goed of uitstekend	volgens verwachting of hoger	805	1430	28	50
Vrij goed	1 lager dan verwachting	695	688	24	24
Matig	2 lager dan verwachting	663	383	23	13
Onvoldoende	3 lager dan verwachting	533	282	19	10
Slecht of zeer slecht	4 of 5 lager dan verwachting	145	60	5	2

Een paar soorten

In de paddenstoelenatlas van Drenthe, die onze werkgroep over een paar jaar hoopt uit te geven, zal de nadruk liggen op verspreidingspatronen van soorten. Hoewel bij onze inventarisaties niet alle delen van Drenthe even goed doorvorst zijn, tonen we hier als voorproefje de huidige kaartjes van drie soorten. We hebben gekozen voor de meest algemene vertegenwoordigers van de drie belangrijkste functionele groepen: houtafbrekers, strooiselopruimers en mycorrhizavormers. Op de volgende drie pagina's geven we een korte toelichting onder de kaartjes van de betreffende soorten.

Literatuur

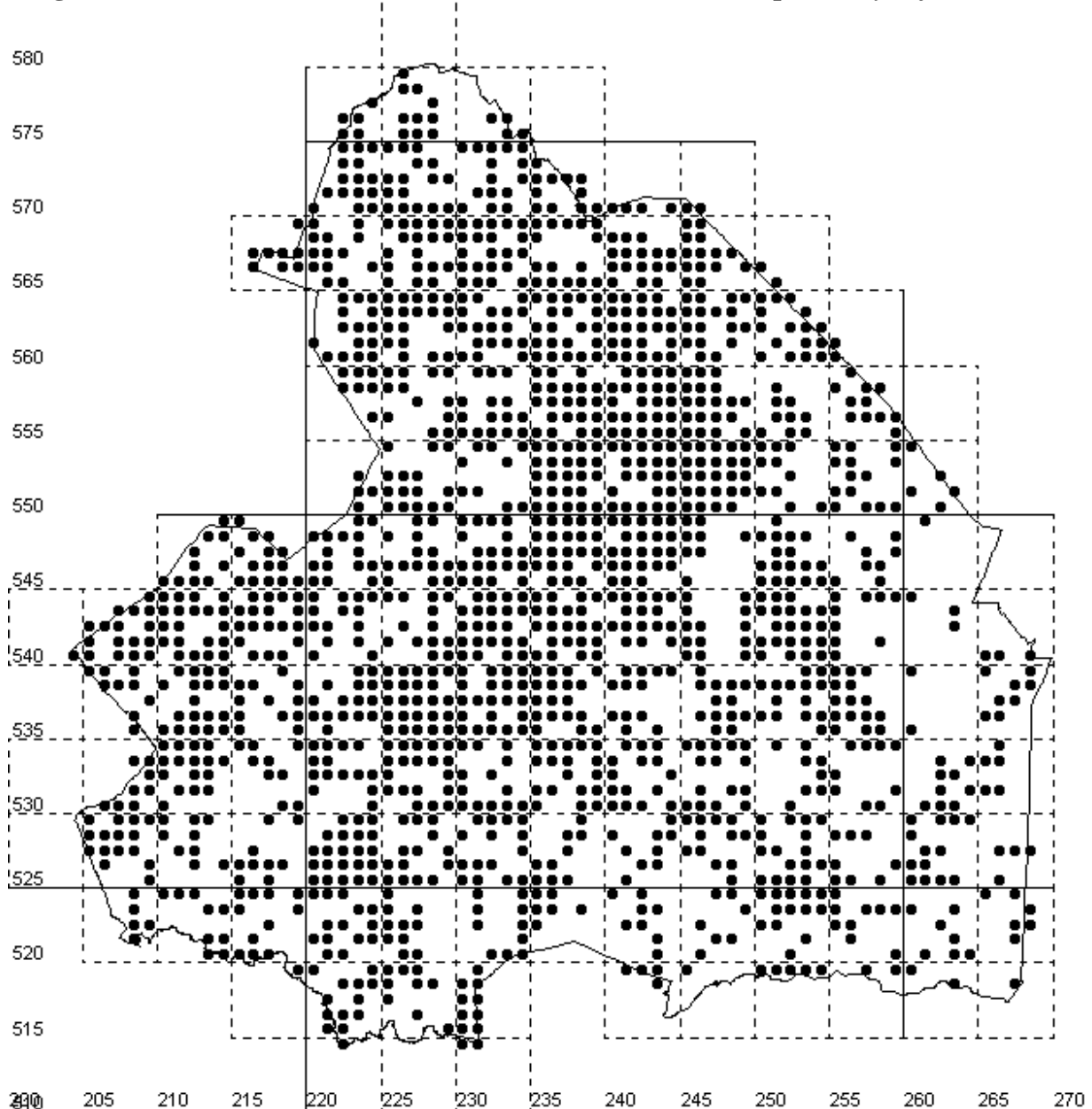
- Arnolds, E. & R. Enzlin. 2007. Nooit genoeg geïnventariseerd!. Coolia 50: 101-106.
 Arnolds, E. & R. Enzlin. 2006. Over volledigheid en representativiteit van de paddenstoelenkartering in Drenthe. Coolia 49: 125-134.
 Dam, N. 2006. Genoeg geïnventariseerd? Coolia 49: 178-180.
 Enzlin, R. & E. Arnolds. 2006. Voortgang van de paddenstoelenkartering in Drenthe. Nieuwsbrief Paddestoelenwerkgroep Drenthe 7: 5-11.

Nadere informatie

Voor al dan niet digitale kopieën van de hier gepubliceerde kaarten op groter formaat kun je terecht bij Roeland. Hij kan ook van bepaalde gebieden kaarten leveren met de exact bekende soortenaantallen, desgewenst met een topografische ondergrond. Zijn adres: Roeland Enzlin, Schoolstraat 23, 9451 BE Rolde, tel. 0592-243231, E-mail: enz@kpnplanet.nl.

Drentse streeplijsten voor gebruik in het veld zijn verkrijgbaar bij Eef Arnolds, Holthe 21, 9411 TN Beilen, tel. 0593-523645, E-mail: eefarnolds@hetnet.nl

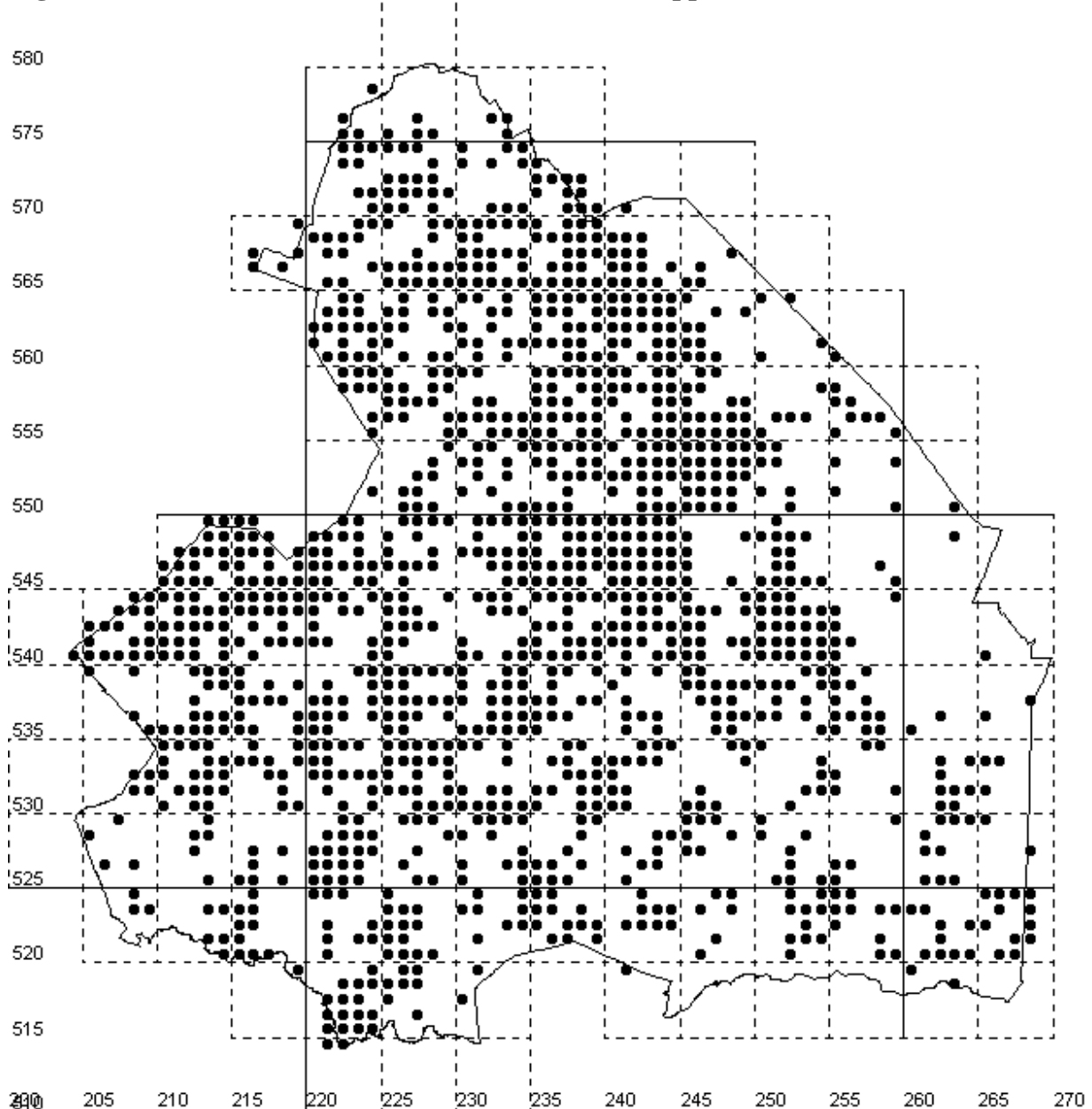
Figuur 5. Kilometerhokken in Drenthe met Gewone zwavelkop (*Psilocybe fasciculare*)

De meest gemelde houtpaddenstoel, tevens de meest verbreide van alle soorten, is de Gewone zwavelkop (*Psilocybe fascicularis*) (Fig. 5). Het is een opvallende, gemakkelijk herkenbare paddenstoel die van het voorjaar tot de winter vruchtlichamen kan vormen en op zowel loof- als naaldhout voorkomt. De soort is niet beperkt tot bossen, maar groeit ook op stronken in wegbermen, resten van boomwortels in grasvelden, stapels open-haardhout en houtsnippers. Hij kan dus praktisch overal gevonden worden. In Drenthe is de Gewone zwavelkop nu van 1560 Drentse km-hokken bekend, 55 % van het totaal. Een duidelijk patroon is niet te herkennen. De soort is schaarser in de veenkoloniën omdat daar nu eenmaal minder hout voorhanden is. Bovendien zijn de zuidelijke delen daarvan minder goed onderzocht.

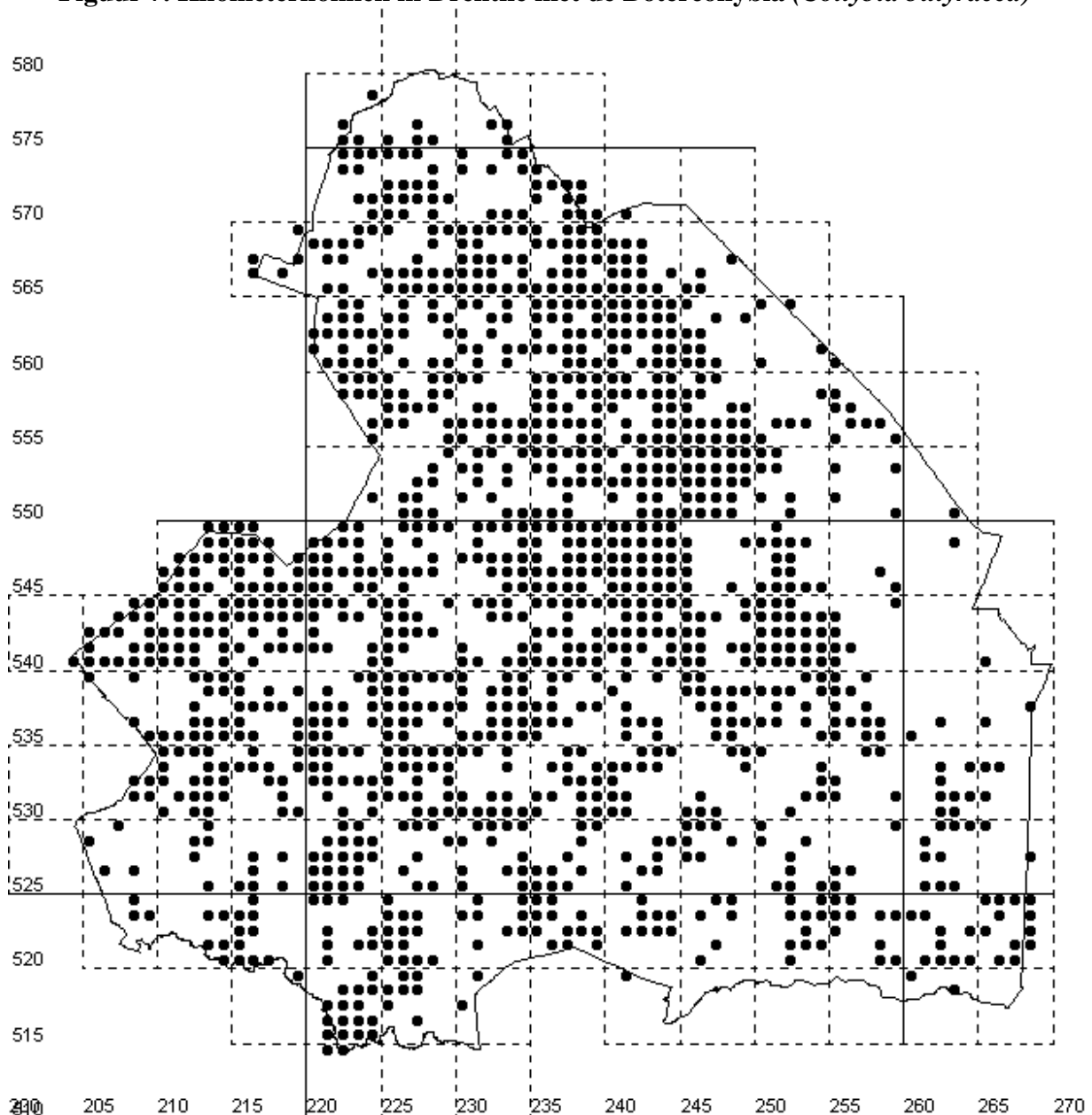
Dit kaartje laat vooral zien dat ook voor zeer gewone soorten onze kennis nog lang niet volledig is. Staat de Zwavelkop in jouw tuin al op het kaartje? Zo niet, geef je waarnemingen dan aan ons door!

Figuur 6. Kilometerhokken in Drenthe met Gele aardappelbovist (*Scleroderma citrinum*)

Overeenkomstig onze verwachtingen komt de Gele aardappelbovist (*Scleroderma citrinum*) als meest verbreide mycorrhizapaddenstoel uit de bus, aangetroffen in 1302 hokken (46 %). Deze algemeen bekende paddenstoel vormt mycorrhiza, vooral met loofbomen als eiken, beuk en berken, veel minder vaak met grove den. Hij is karakteristiek voor bossen op zure zand- en veengrond, zowel in vochtige als in droge gebieden. Opvallend vaak groeit de soort op taluds van sloten en greppels, ook langs wegbermen met bomen. De Gele aardappelbovist kan, in tegenstelling tot de meeste andere mycorrhizavormers, strooiselophoping en enige vermessing goed verdragen. Het kaartje laat zien dat deze soort veel minder voorkomt in de boomarme oostelijke veenkoloniën, maar ook in het uiterste zuidwesten en noorden van de provincie. In de twee laatste gebieden is de bodem veelal te nat en te voedselrijk. Het is overigens de vraag of de Gele aardappelbovist werkelijk algemener is dan sommige andere mycorrhizavormers, bijvoorbeeld de Krulzoom (*Paxillus involutus*) en de Parelamaniet (*Amanita rubescens*). Het aantal waarnemingen wordt ongetwijfeld positief beïnvloed door de lange levensduur van de vruchtlichamen.

Figuur 7. Kilometerhokken in Drenthe met de Bottercollybia (*Collybia butyracea*)

De meest gemelde paddenstoel op strooisel, bladeren en humus is in Drenthe, voor ons enigszins verrassend, de Bottercollybia (*Collybia butyracea*) in 1223 km-hokken (43 %). Het is een vrij grote, opvallende paddenstoel die tot zeer laat in het jaar vruchtlichamen vormt. Ook deze soort neemt het niet nauw en groeit zowel op bladstrooisel van verschillende loofbomen als op naaldstrooisel van naaldbomen in bossen op allerlei min of meer zure, voedselarme tot tamelijk voedselrijke bodems. Ook wordt hij af en toe in droge heide en heischrale graslanden gevonden. In wegbermen, tuinen en andere gecultiveerde milieus komt deze soort zelden voor. Ook bij deze soort is de verspreiding minder dicht in de veenkoloniën langs de Groningse grens en bij Smilde en in de laagveen gebieden ten noorden van Roden en westen van Meppel.

Waarschijnlijk zijn sommige mycena's in werkelijkheid algemener dan de Bottercollybia, maar deze vallen veel minder op en de herkenning van soorten is lastiger. Daardoor worden ze minder gemeld.

PROBEER KORSTJES EENS MET KLEUR!
Deel 1: blauw, paars, rood en roze
Bernhard de Vries

Natuurbeleving gebeurt doorgaans vooral via ons oog. Daar zitten beperkingen aan, maar met de komst van optische apparaten is er een andere wereld open gegaan. Het simpele loepje is de eerste stap. Honderden schimmels blijken dan ineens verschillend te zijn. De tweede stap is meerdere lenzen boven elkaar: de microscoop. Op miraculeuze wijze goochelt men daarin met brandpuntsafstanden, spiegelen en omkeren van het beeld en als de beschouwer rekening houdt met dieptescherpte en transparantie worden de mogelijkheden vrijwel onbeperkt. Voor velen is het gebruik van dit apparaat echter een stap te ver; heel betreuenswaardig.

Om deze groep toch te laten genieten van wat korstjes te bieden hebben, hebben Klaas van der Veen en ik de laatste jaren gezocht naar kenmerken van korstjes die macroscopisch met een loep te zien zijn. Klaas heeft met een macrolens prachtige foto's gemaakt en ik heb geprobeerd blote-ogen- en loep-kenmerken in een overzicht te zetten. Dat overzicht werd geen succes maar een warboel, met meer uitzonderingen dan regels. Toch kunnen we van verscheidene korstjes in het veld (vrij) zeker zeggen wat het is. Hoe kan dat?

Bij de herkenning in het veld houden we niet alleen rekening met de vorm, kleur en structuur, maar ook met de biotoop en de algemeenheid. Dat mag officieel natuurlijk niet maar als je behelpen moet, bedenk je wel wat. In dit verband is het grappig om te weten dat de gemakkelijkst herkenbare korstjes al een Nederlandse naam hadden voordat de eerste Standaardlijst verscheen.

BLAUW

Van het eenvoudigst te herkennen korstje kun je ter plekke de naam bedenken: de Blauwe korstzwam (*Terana coerulea*). Dat ding is blauwer dan blauw met paarse accenten en heeft een taai vruchtlichaam. Er zijn nog een paar blauwe korstjes maar die zijn vliezig: Groenblauw vliesje (*Byssocorticium atrovirens*), of zacht vlokkig: Blauwgroen rouwvliesje (*Pseudotomentella atrocyanea*).

ROOD TOT ORANJE

Het korstjes-overzicht wordt al wat ingewikkelder als de kleuren rood, roodbruin en oranje er bij komen. Het vruchtlichaam kan stevig en helemaal rood zijn, zoals van de Oranjerode schorszwam (*Peniophora incarnata*) en verwanten, die je verder herkent aan de gladde vrij stevige consistentie en de voorkeur voor een rommelige omgeving. Is het vruchtlichaam echter niet glad en komt het vanonder de schors van Haagbeuk vandaan dan heb je iets bijzonders: de Haagbeukschorszwam (*P. laeta*). Uit de zelfde groep komt ook een soort die groeit in de vorm van oranje knoepjes op dode takken en twijgen van de Ratelpopulier (*P. rufa*). Die soort schijnt in Nederland voor te komen maar ik ken hem alleen van Canada.

Als het vruchtlichaam een iets bruinere tint heeft kan het een Geweicelkorstzwam (*Dichostereum effuscatum*) zijn, of iets helderder oranje met een melig oppervlak: het Bramemeelschijfje (*Aleurodiscus aurantius*).

Daarnaast zijn er roodachtige korstzwammen die duidelijke poriën hebben, zoals het geslacht Wasporia (*Ceriporia*) met wasachtige poriën en de algemene Bloedende buisjeszwam (*Physisporinus sanguinolentus*) met witte, dikwandige, glazige buisjes die snel rood verkleuren. Een aantal soorten heeft hele ondiepe gaatjes met stompe randen of meer een netvormige structuur: Papierzwammetje (*Meruliopsis corium*), wit met meestal afstaande hoedjes, roodachtig verkleurend bij ouderdom, op loofhout; Rode plakkaatzwam (*Meruliopsis taxicola*), al jong oranje tot roodbruin, helemaal resupinaat en op naaldhout; Spekzwoerdzwam (*Merulius tremellosus*) met zijn karakteristieke weke elastische

consistentie en Gulden plooivlies (*Pseudomerulius aureus*) met sterk geplooid, oranje- tot goudbruin hymenium (kiemvlies). Tot deze groep behoren ook Porieaderzwam (*Phlebia rufa*), Dakloze huiszwam (*Serpula himantoides*) en Weke aderzwam (*Leucogyrophana* soorten).

Bestaat het hymenium uit radiaire oranje plooiën dan zal het de zeer algemene Oranje aderzwam (*Phlebia radiata*) zijn en als het vruchtlichaam een hoedje heeft met zeer kleine, licht oranjegele tot zalmroze, taaie stekeltjes dan is het een Raspzwam (*Steccherinum*). Voor de determinatie van de soorten is in het algemeen microscopisch onderzoek vereist behalve voor de Geveerde raspzwam (*S. fimbriatum*) die hieronder aan de orde komt.

Er zijn ook korstzwammen die rood verkleuren bij beschadiging of alleen rood zijn aan de randhyfen, dan wel bij ouderdom rode vlekjes krijgen. Is het vruchtlichaam glad, relatief dik en stevig en bloedt het rood dan moet je kijken bij Korstzwam (*Stereum*). Er zijn drie bloedende soorten die alledrie algemeen voorkomen. De Dennenbloedzwam (*S. sanguinolentum*) is de enige soort die op naaldhout groeit. De Eikenbloedzwam (*S. gausapatum*) komt vrijwel alleen op eiken voor en heeft boven elkaar staande rijen afstaande hoedjes die aan de bovenkant roestbruin en een beetje viltig zijn. De Ruwe bloedzwam (*S. rugosum*) groeit op allerlei loofbomen, inclusief eiken, en is meestal vrijwel geheel resupinaat met verdikte of opgewipte randen. Eventuele hoedjes zijn van boven donkerbruin.

Een korstzwam met helderrode vlekken en/of rode rhizomorfen is het Bloedhuidje (*Phanerochaete sanguinea*). Het mycelium van deze soort kleurt het hout rood. Daarnaast kunnen veel, normaal crème gekleurde soorten, bij koude rode vlekken krijgen, zoals Getand huidje (*Phanerochaete magnoliae*), Ruig huidje (*Phanerochaete velutina*) en Donzige korstzwam (*Cylindrobasidium laeve*).

PAARS EN ROZE

Sommige schorszwammen (*Peniophora*) kunnen bij vochtig weer donkerpaars zijn en bij droog weer licht violetgrijs. Hun groeiplaats, aan hangende dode en vers afgevalen takken, en hun harde vruchtlichaam zijn zo typisch dat je je daarin niet gauw vergist. Veel soorten zijn specifiek voor hun gastheer. De algemeenheid verschilt sterk; de Paarse eikeschorszwam (*Peniophora quercina*) is zeer algemeen op eik en komt zelden op andere bomen voor; zijn dubbelganger de Lindekorstzwam (*P. rufomarginata*) is gebonden aan linde en minder algemeen; de Roze denneschorszwam (*P. pini*) met veel kleinere en bleker gekleurde vruchtlichamen groeit alleen op dennentakken en is in Nederland zeldzaam.

Op Wilg en Populier groeit heel soms een korstje dat lijkt op een Schorszwam maar het beslist niet is: de Roze prachtkorstzwam (*Corticium roseum*). Het oppervlak is, heel typisch, een beetje radiaal gevoerd. De Jeneverbeskorstzwam (*Amylostereum laevigatum*) lijkt ook erg op een Schorszwam. Er is echter een belangrijk verschil: met een sterke loep zie je dat de korte haartjes (cystiden) op het oppervlak niet wit zijn maar donkerbruin. Behalve op jeneverbes groeit deze soort ook op taxus.

Een unieke plaats neemt de Paarse korstzwam (*Chondrostereum purpureum*) in, die droog en vers de paarse kleur houdt en bleke donzige hoedjes vormt. Hij zit vaak op verse stronken van Berk en Beuk en kan ook op levende bomen parasiteren.

Is het vruchtlichaam teer, vrij dun tot bijna onzichtbaar en violet of roze dan heb je waarschijnlijk een Waaszam (*Tulasnella*) te pakken. Voor de herkenning van soorten is weer een microscoop nodig. Als het vruchtlichaam groeit in vochtig loofbos, fijne tandjes heeft en lang uitstralende randharen dan zal het wel de Geveerde raspzwam (*Steccherinum fimbriatum*) zijn.

Een volgende keer verder over bruine, zwarte, witte en gelige korstzwammen.

DE EXCURSIES VAN DE PWD IN 2006
Eef Arnolds, Rob Chrispijn, Cees Koelewijn en Bernhard de Vries

Bij alle excursies wordt een lijstje gegeven van maximaal 10 meest bijzondere soorten die opgenomen zijn in de Rode lijst van kwetsbare en bedreigde paddenstoelen, of die in Nederland of Drenthe zeldzaam zijn.

Categorieën van de Rode Lijst:		
GE = Gevoelig	KW= Kwetsbaar	BE = Bedreigd
EB = Ernstig bedreigd	VN= Verdwenen (niet gevonden sinds 1975)	
* = (Regionaal) zeldzaam, niet op Rode Lijst		

21 augustus. Wegbermen bij Peize

Cees Koelewijn

Naar aanleiding van een artikel over een nieuwe indeling van fluweelboleten in *Sterbeekia*, het orgaan van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring, werd elke roodsteel-fluweelboleet uitvoerig bekeken. Was het *Boletus cisalpinus* of *B. communis*? Beide soorten werden gevonden en de eerstgenoemde, die de simpele Nederlandse naam: 'Blauwvlekkende roodsteelfluweelboleet' heeft ontvangen, bleek het meest algemeen. De echte Roodsteelfluweelboleet (*B. chrysenteron*), die tot voor kort als zeer algemeen werd beschouwd, hebben we niet gezien. Die soort blijkt in Drenthe behoorlijk zeldzaam te zijn.

Verder stond deze dag in het teken van wegbermen rondom Peize. Ter completering van 'De Atlas' is in dit gebied nog veel werk te verrichten. We begonnen op de hoek van De Horst en De Pol en werden aangeklampt door iemand die daar woonde en al vermoedde dat wij paddestoelen zochten. Hij nodigde ons uit om in zijn tuin te kijken; daar stond namelijk nogal het één en ander. Nou viel dat een ietsje tegen maar hij had binnenshuis meer voor ons in petto. De man bleek eigenaar van een adviesbureau, dat onderzoek doet naar schade in gebouwen als gevolg van houtaantasting door schimmels en insecten. Voorbeelden van die schimmels, soms ingelijst (op bijvoorbeeld behang), kregen we ook te zien. Zeer decoratief, maar namen hoorden we niet en zelf...nou nee. We kregen verder apparatuur te zien waarmee de sterkte van houten balken wordt geïnspecteerd. En passant werd een collega uit Groningen neergesabeld vanwege zijn manier van werken. Die schijnt bij inspectie van vloeren/vlieringen de kikkerproef uit te voeren. Al huppend verplaatst hij zich en aan het geluid dat dit oplevert, bepaalt hij hoe de gesteldheid van het object is.

In alle kilometerhokken die door ons werden bezocht werd de doelstelling, meer dan 50 soorten, gehaald. Veel russula's waren daarbij en, misschien een beetje vreemd, pas nu kreeg ik de Geurige russula (*Russula odorata*) goed op mijn netvlies. Gelukkig was ik niet de enige! Deze soort heb ik sindsdien in vele kilometerhokken in Roden e.o. gezien. Ook de nietige Hagelwitte satijnzwam (*Entoloma cephalotrichum*) kreeg de nodige aandacht want velen hadden die niet eerder gezien.

Bijzondere vondsten (3 Rode-lijstsoorten), o.a:

Hagelwitte satijnzwam	KW	Entoloma cephalotrichum
Schubbige taaiplaat	KW	Lentinus lepideus

28 augustus. Peelincksbos bij Bovensmilde

Rob Chrispijn

Op het verzamelpunt regende het. Niets bijzonders, want dat deed het al een groot deel van de maand. Eef drukte de deelnemers op het hart om toch vooral gebruik te maken van deze periode want het zou dit paddestoelenseizoen wel eens nooit meer zo goed kunnen worden. Dat was een vooruitziende blik, want een week later werd het weer volop zomer. Maar

voorlopig hadden we nog te maken met regen en het gemier van notities maken zonder dat de streeplijst doorweekt raakt. Ondanks gewekte verwachtingen viel de oogst tegen. Elders waren al bermen en bospaden die veel soorten opleverden, hier moest dat misschien nog gaan gebeuren. Wel werd langs de weg naar Witten de Amandelrussula gevonden. Deze soort was hier al eerder aangetroffen, maar op een andere plek. Vermeldenswaard is ook een franjehoed, *Psathyrella twickelensis*, volgens het Overzicht uitgestorven. Vermoedelijk werd deze soort sinds het werk van Kits van Waveren niet meer herkend, want sinds Eef zich meer met dit geslacht bezighoudt, is deze soort het afgelopen jaar op meerdere plaatsen gevonden.

Bijzondere vondsten (9 Rode-lijstsoorten) o.a.:

Hanekam	KW	Cantharellus cibarius
Dennesatijnzwam	KW	Entoloma cetratum ss. str.
Kruidige melkzwam	KW	Lactarius camphoratus
Zeemkleurig hazoor	BE	Otidia alutacea
Zwartvoetkrulzoom	BE	Paxillus atromentosus
	VN	Psathyrella twickelensis
Amandelrussula	EB	Russula laurocerasi

3 september Grolloerveld

Roeland Enzlin

“Het regent ook altijd als jij een excursie leidt!”, riep één van de 12 deelnemers toen we elkaar ontmoetten in Grolloo. Ondanks dat werden de eerste vondsten van het kerkhof reeds bekeken. Er zat niets bijzonders tussen, maar voor de kartering is het natuurlijk mooi meegenomen. Eerst togen we naar het Grollerholt, even ten zuiden van Grolloo, een weinig opwindend gemengd loof- en naaldbos. Historisch gezien is het interessanter omdat er één van de Drentse Etstoelen gehuisvest was. Eén van de leukste vondsten was die van de Spoelvoetcollybia (*Collybia fusipes*). Cees vond een mooi bundeltje bij een stronk. Bij de auto gekomen kwam Henk Pras aangesneld met een grijns van oor tot oor. “*Marasmiellus tricolor*”, was het enige dat hij zei. Dit Driekleurig ruitertje wordt vaker in bermen gevonden. Het zou me niet verbazen als dit inieminie-zwammetje minder zeldzaam is als gezegd wordt.

Na weer een heftige plensbui en een boterham liepen we door naar het Uteringsveen. Onderweg kwamen we in een populierenbosje terecht waar een grote groep Oranjebloesem-zwammen (*Hebeloma sacchariolens*) stond te geuren. Het Uteringsveen is wederom een gemengd bos, maar dit keer nat, rond een verpijpestroot ven. Hier konden ruim 100 soorten genoteerd worden. Eén van de leukste vondsten werd pas onlangs gedetermineerd, namelijk *Tomentella stupos*. Die is zó zeldzaam, en zo weinig karakteristiek, dat hij geen Nederlandse naam heeft. Helaas is het niet veel meer dan een dunne bruine korstzwam. Naast deze onopvallende korst werden de kleurrijke Roodschubbige gordijnzwam, Goudvinkzwam en Vermiljoenhoutzwam (*Pycnoporus cinnabarinus*) aangetroffen. Op een liggende naaldboomstam vond iemand kleine bruinige schelpjes, die benoemd werden als het Leerkaalkopje. De vondst werd later microscopisch bevestigd.

Met een ietwat uitgedunde groep werd later in de middag de noordpunt van de Schoonloër Strubben bekeken. In dit droge bos met voornamelijk loofbomen werden uitsluitend algemene soorten gevonden. Met moeite kwamen we daar tot 70 namen.

Bijzondere vondsten (7 Rode-lijst soorten):

Roodschubbige gordijnzwam	BE	Cortinarius bolaris
Cederhoutgordijnzwam	GE	Cortinarius parvannulatus
Kruidige melkzwam	KW	Lactarius camphoratus
Driekleurig ruitertje	GE	Marasmiellus tricolor
Sparrestinktaailing	BE	Micromphale perforans
Goudvinkzwam	KW	Pholiota astragalina
Leerkaalkopje	GE	Psilocybe horizontalis

11 september. Oosterhesselen en Sleenerzand

Eef Arnolds

De zomerherfst begon de paddenstoelen, en ons dus ook, al aardig parten te spelen. Toch kwamen 15 paddofielen opdagen. 's Ochtends bezochten we een dichtgroeïend heideveldje met een hoekje sparreanaanplant in het Oosterhesselerveld, keurig verdeeld over twee kilometerhokken en daardoor geschikt voor twee teams. Helaas was het terrein sterk verdroogd en vergrast door de aangrenzende Bokslot. Verrassend was de vondst van de Violette satijnzwam op een rotte stronk. Dat prachtige paddenstoeltje verkiest gewoonlijk juist het vochtige milieu van broekbossen. Aardige heidesoorten waren de Veenvlamhoed en het Vals poedersteeltje, de laatste kenmerkend voor jonge opslag op erg schrale terreinen.

Tot het domein van het noordelijke team behoorde nog net een smalle strook bos van havezate De Klencke. Een indrukwekkend stukje met oeroude eiken en veel grof dood hout. Een daarvoor kenmerkende soort als de Fraaisteelmycena (*Mycena inclinata*) was hier talrijk. Zeldzaamheden werden nu niet gevonden, maar deze hoek houdt zeker beloften in voor betere tijden. Het zuidelijke team had geluk met een lariksbosje waarin de lariksbegeleiders Holsteelboleet en Gele ringboleet stonden. 's Middags inventariseerden we een deel van het Sleenerzand. Veel bos met vrij weinig paddenstoelen en geen uitschieters. De totaalscore van 177 soorten viel uiteindelijk lang niet tegen.

Bijzondere vondsten (9 Rode-lijstsoorten):

Holsteelboleet	BE	Boletinus cavipes
Violette satijnzwam	BE	Entoloma euchroum
Geelsteelsatijnzwam	BE	Entoloma xanthocaulon
Veenvlamhoed	KW	Gymnopilus fulgens
Vals poedersteeltje	GE	Inocybe jacobi
Bruine zandvezelkop	EB	Inocybe subcarpta
Kruidige melkzwam	KW	Lactarius camphoratus
Viltige maggizwam	KW	Lactarius helvus
Gele ringboleet	KW	Suillus grevillei

18 september. Bossen bij Elim

Bernhard de Vries

Het was al veel te lang droog geweest en de naam Elim kon bij mogelijke deelnemers geen herinnering naar boven brengen aan waterbronnen en sappige bosjes. Het was gortdroog en reeds bij aanvang was ik de zes deelnemers dankbaar voor hun volharding. Ons eerste speelveld betrof een rommelbosje vlak achter de nieuwbouw van Nieuwlande (nieuwer kan niet). 't Was eigenlijk een ruderaal rotzooi maar de zesde naam die geroepen werd was: "Zwartvoetkrulzoom". Dat verwacht je toch niet, een rode-lijst soort naast het tuinafval! We hebben het hele bosje uitgekamd en kwamen op 41 soorten.

Bij het volgende object had ik meer verwachtingen: een langgerekt bosje van het Drentse Landschap met een laan, naaldhoutplantages en eikenberkenbos. Overal stonden bramen, maar desondanks leverde het wat mycorrhizavormers op. Dankzij de oplettendheid van Rob en Anneke bereikten we hier 80 soorten, waaronder de Viltige maggizwam, Kostgangerboleet, Rode boleet (*Boletus rubellus*) en Gele ringboleet. Om de vreugde compleet te maken doken we nog de sparrenbossen in die staan aan de Rechttuit. Dat hadden we beter niet kunnen doen want hier was droefheid troef. Wel stonden er twee champignons, een Knolparasolzwam, Holsteelboleet en weer de Zwartvoetkrulzoom maar verder was alles droog en nauwelijks herkenbaar: vier en dertig soorten. Het dagtotaal kwam op 123 soorten.

Bijzondere vondsten (7 Rode-lijst soorten):

Holsteelboleet	BE	Boletinus cavipes
Kostgangerboleet	KW	Boletus parasiticus
Kruidige melkzwam	KW	Lactarius camphoratus

Viltige maggizwam	KW	Lactarius helvus
Sparrestinktaailing	BE	Micromphale perforans
Zwartvoetkrulzoom	BE	Paxillus atrotomentosus
Gele ringboleet	KW	Suillus grevillei

25 september. Van Roderesch naar Amerika

Cees Koelewijn

Samen met Ipie Pater reed ik naar Roderesch, het verzamelpunt, en we verwachten eigenlijk geen deelnemers op Eef na. Hij had gemeld aanwezig te zijn. We moesten maar zien of het wat zou worden, want vanwege de aanhoudende droogte zou de oogst wel tegenvallen. Ter plekke bleken Anneke, Rob en Wil present te zijn en toen ik ze enigszins verbijsterd vroeg wat ze hier deden, kreeg ik als antwoord dat ze me niet wilden laten zakken. Fijne mensen zijn dat toch! Gelukkig voor allen werd het een memorabele dag met fraaie en bijzondere vondsten; de oh's en de ah's waren niet van de lucht. Men was sowieso al goed geluimd want in 'Esch' hadden ze op een oude beuk al de Dunne weerschijnzwam gescoord en er was een fraaie Eikenboleet (*Leccinum quercinum*) gezien.

Van Roderesch verplaatsten we ons een vijftal kilometers en even voorbij de Zuursche Duinen verkenden we vier hokken; het heet daar Amerika. Ipie deed de eerste fraaie vondst in nota bene een rommelbosje: de Violette gordijnzwam, zeldzaam en bedreigd op de koop toe. Bij een schelpenpaadje troffen we de mooie Spitsschubbige parasolzwam (*Lepiota aspera*) aan, in het westen van Nederland geen bijzonderheid, maar in Drenthe beslist. Even later vonden we twee zeer forse witte amanieten. Een naam werd er niet aan verbonden en onderzoek van het al half vergane materiaal door zowel Eef als Rob leverde niets op. Nou ja, het leek toch het meest op een Parelamaniet en we moeten de plek maar in de gaten houden.

Op een heideterreintje van Natuurmonumenten had een jaar eerder brand gewoed en dat leidde tot de vondst van de ernstig bedreigde Glanzende houtskoolzwam op aangebrande berkenstammetjes. De camping met het Ronostrand werd tevens bezocht en op een plekje achteraf lag een hoop stammen. Verwachtingsvol werd daar op afgestevend en jawel, we konden het nodige noteren, zoals de altijd weer verrassende Goudvliesbundelzwam (*Pholiota aurivella*) en de Wollige bundelzwam (*Pholiota populnea*). Een soort die ik nog nooit had gezien was de Uiige aardappelbovist en deze waarneming had bij mij weer een oh tot gevolg. En wellicht leidt het doornemen van het volgende lijstje bij de lezers nog tot de nodige ah's.

Bijzondere soorten (13 Rode-lijstsoorten) o.a.:

Kostgangerboleet	KW	Boletus parasiticus
Zwarte truffelknotszwam	BE	Cordyceps ophioglossoides
Kopperode gordijnzwam (gele vorm) *		Cortinarius uliginosus f. luteus
Glanzende houtskoolzwam	EB	Daldinia vernicosa
Gevlekte hertetruffel	EB	Elaphomyces maculatus
Dunne weerschijnzwam	BE	Inonotus cuticularis
Viltige maggizwam	KW	Lactarius helvus
Eierzakje	BE	Nidularis deformis
Grote moeraszwavelkop	KW	Pholiota myosotis
Uiige aardappelbovist	GE	Scleroderma cepa
Bittere boleet	KW	Tylopilus felleus

1 oktober. Omgeving Schoonebeek en Geeserveld

Rob Chrispijn

Alsof de excursieleider dit seizoen niet al voldoende te lijden had van uitdrogingsverschijnselen, moest hij ook nog eens op z'n vrije zondag naar het nog veel drogere Oost-Drenthe. Ondanks sombere verwachting trof hij op het verzamelpunt in Nieuw-Amsterdam zowaar nog twee deelnemers aan: Anneke en Wil. Hulde aan deze helden! Want erg was het. In een bosje langs de Katshaarweg konden we dankzij verwoede inspanningen net boven de

tien soorten komen. We liepen er eigenlijk voor de kat z'n k.

Na nog een ander bosje te hebben afgestruind (iets meer dan 25 soorten) zochten we troost in een plaatselijke snackbar achter een bord patat. We besloten om een echt bos op te zoeken en belandden in het Geeserveld. Wat een opluchting! We zagen weer regelmatig paddestoelen en in een stuk met sitkaspar was het zowaar vochtig. Het meest interessant was een nabij gelegen perceel grasland waar een paar jaar terug de bodem was afgeschraapt. Ondanks de heerlijke strandtemperaturen van september stonden hier in het bemoste zand nog trechtertjes, zoals het Blauwgroen en het Oranjerood trechtertje. Laatstgenoemde is een schitterend paddestoeltje dat in dit soort terreinen veel zeldzamer is dan het Blauwgroen trechtertje dat door alle natuurbouw helemaal terug is van weg geweest. Hoewel het vaker in de winter of vroege voorjaar te bewonderen is dan in het paddenstoelenseizoen.

Bijzondere vondsten (3 Rode-lijstsoorten):

Blauwgroen trechtertje	GE	Omphalina chlorocyanea
Oranjerood trechtertje	*	Omphalina postii
Bruine bekerzwam	KW	Peziza badia
Beukenfranjehoed	KW	Psathyrella fusca

9 oktober. Omgeving van Zuidwolde

Bernhard de Vries & Klaas van der Veen

Als de zuidpunt van Drenthe aan de beurt is verwacht je geen grote toeloop van Groningen. Deze verwachting werd bevestigd; er kwamen 7 deelnemers. Ten zuiden van Zuidwolde liggen verschillende bosjes die er op de kaart wel aardig uitzien. De geringe grootte houdt echter in dat de randinvloeden, zoals het optreden van bramen, dwars door alle percelen gaan. Onder Drogst ligt een bosje met wat grotere diameter en daar hebben we ons geluk beproefd. Het bleek geen kroonjuweel; loofbos met oude Amerikaanse vogelkers en veel Braam. Ook was het droog geweest. Het werd dus intensief zoeken naar kleine dingetjes die onze lijst nog enig aanzien zouden kunnen geven. Op een populierentak zat Vals judasoor, in de kuststreek een vrij gewone soort, maar in het binnenland zeldzaam en volgens de Verspreidingsatlas van 2000 nooit eerder in Drenthe gesignaleerd! Een loofhouttakje was begroeid met intens zwart vilt waarin peritheciën zijn verstopt: *Chaetosphaerella phaeostroma*. Op stinkende rotte vogelveren zat, zoals het hoort, de Vogelveerzwam (*Onygena corvina*).

's Middags kozen we voor een bezoek aan het bosrijke kerkhof van Zuidwolde. Dat bleek een voltreffer. Aan één zijde wordt het zandige terrein met oude graven begrenst door een oude boswal. Op een klein oppervlak vind je hier verscheidene mycorrhizasoorten. Vlak achter het kerkhof ligt als buffer naar de woonwijk een bosrand. Daar lag een polsdikke eikentak die aan de onderzijde blauw zag van de Blauwe korstzwam. Je gelooft je ogen niet, zo intens blauw! Ook Joop Verburg die er vlakbij woont heeft er later nog van kunnen genieten. Alweer een nieuweling voor Drenthe, in dit geval een warmteminnende soort met overwegend mediterrane verspreiding. Het totaal kwam vandaag op 131 soorten.

Bijzondere soorten (4 Rode-lijstsoorten):

Vals judasoor	*	Auriculariopsis ampla
Kostgangerboleet	KW	Boletus parasiticus
Gele knotszwam	KW	Clavulinopsis helveola
Amandelvezelkop	KW	Inocybe hirtella
Blauwe korstzwam	GE	Terana caerulea

16 oktober. Boswachterij Schoonlo

Eef Arnolds

Eindelijk had het geregend en dat was te merken, zowel aan de opkomst van 16 personen als aan de indrukwekkende oogst van 217 soorten, waaronder 23 Rode-lijstsoorten. Ze werden bijeengesprokkeld in drie km-hokken in het oosten van boswachterij Schoonlo. Deze grote

boswachterij is bijna een eeuw geleden geplant in het Ellertsveld, destijds een van die Drentse heidevelden zonder horizon. Maar ook het dwalen door deze afwisselende, stille bossen heeft zijn charme, al werd de rust nu vaak verstoord door galmende paddenstoelennamen in het Nederlands of potjeslatijn. Een vreemdsoortige litanie die de lof zingt van het herfstbos.

Genoeg romantiek. Het meest interessante stuk bos lag even oostelijk van Schoonlo (hok 244-547). Een opvallend schraal perceel beuken, eiken en dennen met struikhei en veel mossen in de ondergroei en karakteristieke paddenstoelen als de Stekelige hertentruffel (*Elaphomyces muricatus*), Zwarte truffelknotszwam (*Cordyceps ophioglossoides*), Zandpadgordijnzwam en Roodschubbige gordijnzwam. In hetzelfde bos stond in groot aantal een andere gordijnzwam met forse, paarsbruine vruchtlichamen die de nodige hoofdbrekens veroorzaakte. Uiteindelijk houden we het op de zeer zeldzame en ernstig bedreigde Bedrieglijke gordijnzwam. Die naam voorspelt inderdaad niet veel goeds bij het determineren. Vlakbij vond Anneke in de berm van de zandweg drie spierwitte paddenstoeltjes waar ook niemand raad mee wist. Onder de microscoop gaven ze hun identiteit prijs: het Witte donsvoetje, zeer zeldzaam en nieuw voor Drenthe. Mogelijk is het slechts een albinovorm van het Gewoon donsvoetje. Dat zullen moleculaire biologen wellicht nog eens uitpluizen.

Bijzondere vondsten (23 Rode-lijstsoorten), o.a.:

Narcisamaniet	KW	Amanita gemmata
Citroenstrookzwam	GE	Antrodia xantha
Heideknotszwam	BE	Clavaria argillacea
Zaagvlakinktzwam	GE	Coprinus laanii
Roodschubbige gordijnzwam	BE	Cortinarius bolaris
Zandpadgordijnzwam	GE	Cortinarius fuisporus
Bedrieglijke gordijnzam	EB	Cortinarius simulatus
Leerachtige korstzwam	GE	Lopharia spadicea
Goudgele bundelzwam	BE	Pholiota flammans
Wit donsvoetje	GE	Tubaria hololeuca

23 oktober. Drents Friese Wold bij Diever

Rob Chrispijn

In het Drents Friese Wold dreigt grootschalige kap van naaldbossen, die bestaan uit fijnspar, lariks en andere als exoten aangemerkte boomsoorten. Daarom leek het ons zinvol om hier zo veel mogelijk paddestoelengegevens te verzamelen, zodat we een beter idee krijgen van de mycologische waarde van deze bossen. De toeloop voor deze excursie was groot, misschien omdat het herfstvakantie was. Dat bracht een apart probleem met zich mee. Normaal noteren we de gegevens per kilometerhok. Voor het genoemde doel is het nuttiger om dat per perceel te doen. Maar met meer dan twintig deelnemers die allemaal door elkaar lopen en roepen, bleek dat ondoenlijk. Om deze paddestoelenliefhebbers niet meteen aan banden te leggen werd eerst een fraai heideterrein bezocht met enkele dennen en wat eiken. Hier vonden we karakteristieke soorten als Heideknotszwam, Okerkleurige vezeltruffel en de altijd weer leuke Roze spijkerzwam, plus een verrassing: de Grootsporige truffelknotszwam onder een solitaire den. In een sparrenbos zagen we onder meer de zeldzame Sparrenkorstzwam en de evenmin algemene Bittere boleet. Veel bekijks trok een prachtige toef van Ongesteelde krulzoom op een sparrenstobbe. Deze soort is zo sterk achteruit gegaan dat er deelnemers waren voor wie dit de eerste kennismaking was met deze, vroeger algemene, soort.

's Middags bezochten we het 'Van Tienhovenpark', dat bestaat uit een perceel fijnspar dat tijdens de stormen van begin zeventiger jaren grotendeels is omgewaaid. De dode stammen liggen her en der verspreid tussen de inmiddels hoog opgeschoten zaailingen. Op de stammen groeiden typerende soorten als de Roodgerande houtzwam (*Fomitopsis pinicola*) en de Bundelchloormycena (*Mycena stipata*) die alleen gedijen op dood, groot naaldhout. Dat geldt ook voor de zeldzame Sparrenplaatjeshoutzwam.

Aan het eind van de dag hebben een paar volhouders nog een recent aangewezen naaldbosreservaat bezocht. Dit is een fraai fijnsparrenbos met sterk bemoste bodem en veel jonge opslag die door de sterke schaduwwerking dwerggroei vertonen: sparretjes van 80 cm blijken bij aflezen van het aantal jaarringen al meer dan tien jaar oud te zijn! De meest opvallende vondst was hier die van het Paardenvijgbreeksteeltje (*Conocybe lenticulispora*).

Op deze excursie noteerden we 32 Rode-lijstsoorten, een seizoensrecord. Het illustreert wel de enorme mycologische betekenis van deze vaak verguisde naaldbossen.

Bijzondere vondsten (32 Rode-lijstsoorten) o.a.:

Sparrenkorstzwam	GE	Amylostereum chailleti
Klein oranje zandschijfje	KW	Byssonectria aggregata
Zaagvlakinktzwam	GE	Coprinus laanii
Grootsporige truffelknotszwam	BE	Cordyceps longisegmentis
Zwarte truffelknotszwam	BE	Cordyceps ophioglossoides
Olijfplaatgordijnzwam	GE	Cortinarius scaurus
Stekelige hertetruffel	BE	Elaphomyces muricatus
Roze spijkerzwam	KW	Gomphidius roseus
Sparrenplaatjeshoutzwam	BE	Gloeophyllum abietinum
Ongesteelde krulzoom	BE	Paxillus panuloides
Bittere boleet	KW	Tylopilus felleus

30 oktober. Hooghalen

Bernhard de Vries

Er kwam een horde van 16 deelnemers op deze excursie af. Het was vochtig geweest en het seizoen had al z'n koele kant laten zien. Het idee om dicht bij het café te beginnen leek dus wel aantrekkelijk. De club werd gesplitst. Cees Koelewijn offerde zich op en ging met een groep naar het rommelbosje rond het Witte Zand en ik koos, heel egoïstisch, het heischrale Grote Zand. Het werd een gedenkwaardige dag. De groep van het "grote werk" kwam vroeger terug voor de soep dan die van het rommelbosje. Cees vond met zijn groep een ´mer a boire´ aan paddenstoelen in een opvallende berm; kortom te veel om op te noemen.

De naam ´Grote Zand´ staat bij een bungalowpark dat vroeger misschien zandig is geweest maar nu bezaaid is met tuintjes, hekken, houtsnippers en vuilnisbakken. Dit terrein was dus verantwoordelijk voor allerlei ruigte- en parksoorten, maar ook voor het Oorlepelzwammetje. Achter het park ligt een gemengd bosje zoals er in Drenthe dertien in een dozijn gaan. Daarachter werd het pas schraal en zandig: een groot heideveld met in de rand prachtige oude Grove dennen. Daar vonden we dus Bruine ringboleet en Appellussula. Zeer fraai oranje in het groene mos stond daar ook het Klein oranje zandschijfje.

Intussen was Cees druk met die berm en een intensief bewandeld restant stuifzand. Het bos er om heen is, zoals bijna overal, gemengd loof- en naaldbos. Als je daar een mycorrhizasoort vindt, weet je nooit precies waar je paddestoel ´het´ mee doet. Het aantal Gordijnzwammen groeide tot negen soorten en er waren dertien Mycena's, acht Boleten en zelfs een Gezonde stekelzwam. Zouden de Hooghalers weten wat ze in de achtertuin hebben? Bij de overheerlijke soep gingen nog verschillende dingen over de tafel.

's Middags wilden we iets gezamenlijks doen; een vak vullen achterin de boswachterij bij Amen. Een ven met Pijpenstrootje en Wilgen, bosvakken met douglasspar en lariks, en de bospaden daartussen. Veel ogen zien meer, dat bleek ook weer hier. Op een pad bij lariks groeide een bruin dingetje dat leek op een Korrelhoed. Thuis gekomen bleek het een ridderzwam. Eef determineerde het gedroogde materiaal later als de Larixridderzwam, een soort die in Nederland sinds 1974 niet meer gevonden is! En dat niet alleen. Alle Nederlandse materiaal behoort volgens Flora agaricina tot nu toe tot var. *macrosporus* met grote sporen, terwijl onze vondst tot de kleinsporige var. *psammopus* behoort. Het dagtotaal kwam uit op maar liefst 223 soorten.

Bijzondere vondsten (24 Rode-lijstsoorten) o.a.:

Klein oranje zandschijfje	KW	Byssonectria aggregata
Purpersteelgordijnzwam	BE	Cortinarius porphyropus
Olijfplaatgordijnzwam	GE	Cortinarius scaurus
Gele galgordijnzwam	BE	Cortinarius vibratilis
Geelsteelsatijnzwam	BE	Entoloma xanthocaulon
Gezoneerde stekelzwam	BE	Hydnellum conrescens
Veenmycena	KW	Mycena megaspora
Gewoon varkensoor	BE	Otidea onotica
Abrikozenrussula	KW	Russula risigallina
Appelrussula	BE	Russula paludosa
Duivelsbroodrussula	KW	Russula drimeia
Larixridderzwam	VN	Tricholoma psammopus

6 november Drents Friese Wold: Aeckingerzand en Dwingelderveld

Rob Chrispijn

In totaal zijn in het Aeckingerzand 95 soorten paddestoelen gevonden, waarvan een flink deel afkomstig is uit het heischrale deel. Op twee plekken troffen we een satijnzwam met een opvallend violet aangelopen steel. Gecombineerd met enkele microscopische eigenschappen leidde dit heel vlot naar de Violetvoet-satijnzwam. De hier gelegen, nog niet gekapte fijnsparrenbossen waren vrij arm aan paddenstoelen. Wel werd er het Echt hazoor gevonden, een bedreigde soort die vrijwel nooit meer in bos wordt aangetroffen, maar wel nog af en toe in schrale bermen. Ook de Oliebolzwam is een Rode-lijstsoort die slechts sporadisch wordt waargenomen, omdat het vooral een soort is van brandplekken in naaldbos. Zowel hier als 's middags in het Dwingelderveld was de Zilversteelzwavelkop op dood naaldhout opvallend algemeen. Daar vonden we ook weer de Appelrussula en de Gele ringboleet. Nieuw die dag was een fraai stel Pagemantels op een lemig bospad.

Bijzondere vondsten (23 Rode-lijstsoorten) o.a. :

Heideknotszwam	BE	Clavaria argillacea
Pagemantel	BE	Cortinarius semisanguineus
Zilversteelsatijnzwam	KW	Entoloma turbidum
Violetvoetsatijnzwam	BE	Entoloma vinaceum var. violeipes
Veenmycena	KW	Mycena megaspora
Zeggemycena	KW	Mycena saccharifera
Echt hazoor	BE	Otidia leporina ss. str.
Heidezwevelkop	BE	Psilocybe ericaea
Appelrussula	BE	Russula paludosa
Wratsporig zilvervlies	GE	Tylospora fibrillosa

12 november. Nieuw-Buinen en omstreken

Roeland Enzlin

Deze excursie stond in het teken van *Agaricus augustus*, keizer van de veenkoloniën. Ruim 200 soorten zijn er waargenomen. En dat is veel meer dan de 10, 25 of maximaal 50 soorten die in de Drents-Groningse veenkoloniën in km-hokken worden verwacht. Natuurlijk zijn al deze soorten niet in één km-hok waargenomen, maar verdeeld over tien hokken. Desondanks een formidabel aantal. Het monotone karakter van de Veenkoloniën doet niet vermoeden dat er zo'n variatie aan soorten aan te treffen is. Althans, dat is wat de doorsnee zwamneus denkt. Toen ik vanuit Groningen opereerde, prees ik mezelf al gelukkig met de schrale bermen en kanaaltaluds vol zwammen. Om nog maar te zwijgen van de kerkhoven. Wat voor mij een bevestiging was, was voor andere deelnemers een openbaring, op zwamgebied althans.

Beide kerkhoven van Nieuw-Buinen vielen tegen. Er stonden vooral géén paddestoelen, laat staan leukigheidjes. Al vrij snel liepen we over het gedempte kanaal waar

o.a. populieren waren aangeplant. Enkele opvallend grote champignons met bruinschubbige hoeden werden meegenomen. Later op de dag kwamen we deze soort in vrijwel elk km-hok tegen. Voorzichtig werd de naam Reuzenchampignon gefluisterd. Eef gaf 's avonds na microscopisch onderzoek de doorslag: Alle exemplaren betroffen de Reuzenchampignon, een in Drenthe geen alledaagse verschijning. In dezelfde berm vonden we enkele exemplaren van de Zeepzwam en de Kaneelboleet. Daarnaast stonden er redelijk wat Eekhoortjesbroden (*Boletus edulis*). Al met al een indicatie voor een behoorlijk schraal milieu.

Eef was met een groepje naar bosjes langs de N374. Daar stuitte ze op een schraal stukje berm met o.a. twee knotszwammen en vier soorten wasplaten, waarvan de Slijmwasplaat veruit de leukste was. Deze glibberige, groenbruinige wasplaat staat als ernstig bedreigd te boek, maar wordt recent in wasplaatrijke jaren weer geregeld gevonden.

In de middag werden het oude Zwembad en een park ten noorden van Buinerveen bezocht. Het eerste gebied leverde tal van leuke soorten op. Het Blauwwordend kaalkopje was het meest spectaculair. Er werd een tiental exemplaren gevonden op een oude snipperhoop. Ook de vondst van enkele fraaie toeven Bundelfranjehoeden werd zeer gewaardeerd. Het bos ten noorden van Buinerveen is ook nog niet zo lang geleden aangelegd. Toch vonden we er een aantal niet alledaagse soorten. Het begon meteen met het Laurierkersdekselbekertje (*Trochila laurocerasi*), een soort die, zoals de naam aangeeft, gebonden is aan Laurierkers. Verder werden o.a. de Stinkende trechterzwam en de Geelvoetfranjehoed genoteerd.

Bijzondere vondsten (totaal 13 Rode-lijstsoorten) o.a.:

Reuzenchampignon	*	Agaricus augustus
Gele knotszwam	KW	Clavulinopsis helveola
Verblekende knotszwam	KW	Clavulinopsis luteoalba
Kaneelboleet	BE	Gyroporus castaneus
Elfenwasplaat	KW	Hygrocybe ceracea
Slijmwasplaat	EB	Hygrocybe laeta
Heidekleefsteelmycena	KW	Mycena pelliculosa
Geelvoetfranjehoed	BE	Psathyrella cotonea
Blauwwordend kaalkopje	BE	Psilocybe cyanescens
Berkeridderzwam	KW	Tricholoma fulvum
Zeepzwam	BE	Tricholoma saponaceum

18 november. Heuvingerzand

Eef Arnolds

Het Heuvingerzand ten zuiden van Hooghalen leende zich uitstekend voor een aangename afsluiting van het seizoen tijdens de zwamdag. Vanuit de omringende bossen hadden we fraaie doorkijkjes op De Wijde Blik, een heiderestant met veentjes. Een deel van de heide was recent geplagd en daar groeiden kenmerkende paddenstoelen als de Veenmycena en Veenvlamhoed. In pijpestrootjespollen stond de Adonismycena, altijd weer een adembenemende schoonheid. Eigenlijk te sierlijk om zich in zulke ruwe graspollen op te houden. De meest bijzondere vondst was het Geringde donsvoetje op een rotte lijsterbesstam. We hebben de indruk dat we deze soort de laatste jaren wat vaker tegen komen.

Zo werden ons als toetje van het seizoen door moeder natuur toch nog 121 soorten voorgeschoteld tijdens een korte wandeling.

Maar hoezo toetje? Er waren nog volop paddenstoelen en dat ging zo door tot diep in december. Volgend jaar kunnen we ons programma dus gerust langer voortzetten.

Bijzondere vondsten (11 Rode-lijstsoorten) o.a.:

Zilversteelsatijnzwam	KW	Entoloma turbidum
Veenvlamhoed	KW	Gymnopilus fulgens
Adonismycena	KW	Mycena adonis
Veenmycena	KW	Mycena megaspora
Geringd donsvoetje	GE	Tubaria confragosa

WAT DOET DE PADDESTOELENWERK GROEP DRENTHE?

De doelstellingen van de PWD zijn:

- Het organiseren en stimuleren van paddenstoelenonderzoek in Drenthe, vooral door middel van inventarisaties en het houden van bijeenkomsten.
- Het verzamelen van paddenstoelengegevens over Drenthe in een databestand in nauwe samenwerking met de Nederlandse Mycologische Vereniging.
- Het publiceren over paddenstoelen in Drenthe in een nieuwsbrief en in bestaande tijdschriften. Het is de bedoeling dat de gegevens over enkele jaren gebundeld worden in een provinciale paddenstoelenatlas, vergelijkbaar met de reeds verschenen atlanten voor broedvogels, hogere planten en dagvlinders.
- Het beschikbaar stellen van paddenstoelengegevens aan terreinbeherende instanties en het verstrekken van beheersadviezen om mycologische waarden te behouden of te vergroten.
- In voorkomende gevallen het uitvoeren van (betaalde) opdrachten wat betreft veldonderzoek aan paddenstoelen.
- Educatie op het gebied van paddenstoelenkennis en -bescherming door onder andere het organiseren van voor het publiek toegankelijke excursies en lezingen, alsmede het verlenen van medewerking op het vlak van natuureducatie.
- Het verstrekken van informatie over paddenstoelen aan geïnteresseerden, terreinbeheerders en aan de provinciale media.

Ook belangstellenden uit andere delen van Nederland zijn van harte welkom om deel te nemen aan de activiteiten van de werkgroep!!

DE NIEUWSBRIEF

De Paddenstoelenwerkgroep Drenthe verspreidt één keer per jaar een nieuwsbrief onder haar medewerkers, organisaties actief in natuurstudie, natuurbescherming en groenbeheer en andere belangstellenden. Men kan deze nieuwsbrief kosteloos ontvangen door zich schriftelijk op te geven bij het secretariaat.

Vaste rubrieken in de nieuwsbrief zijn:

- Beknopte verslagen van excursies van de werkgroep.
- Een overzicht van de vorderingen van de paddenstoelenkartering in Drenthe.
- In de rubriek 'Paddenstoelenbeheer' wordt een bepaald facet van natuurbeheer of groenbeheer behandeld dat van belang is voor de paddenstoelenflora.
- Het activiteitenprogramma voor het komende seizoen.

Daarnaast kunnen andere korte artikelen, die van belang zijn voor de paddenstoelen in Drenthe, worden opgenomen.

Leden van de werkgroep verzorgen daarnaast jaarlijks een bijdrage over paddenstoelen in het herfstnummer van Het Drentse Landschap, het tijdschrift van de gelijknamige stichting.